

דרכי הבריחה מקובנה שבליטא

באוגוסט 1944 חזרתי כפרטיון מאיזור אוגוסטובו לעיר קובנה. כבר בימים הראשונים, בהיותי עם חברים שהכרתי בגיטו וידעתי על עברם הציוני, התחלתי יחד אתם לרקום חלומות על יציאה מהאיזור הסובייטי, כדי להגיע למקום, משם נוכל להגשים את שאיפתנו לעלות לארץ ישראל. עדיין לא היה לנו מושג, איך אפשר לצאת את גבולות ברית-המועצות.

הגיעו אלינו שמועות, שבוילנה מתחילים לשלח חברים לגבול הרומני, כשהם מצויידים בכל מיני תעודות. אבל יותר פרטים לא ידענו. עד שהגיע אלינו ניסן רוניק, גרנו בקומונה וכך נודעה לו כתובתנו. התאספנו ושמענו מפי ניסן על האפשרויות לצאת מליטא. עלי הוטל התפקיד לעמוד בראש תנועת העליה הציונית, שפעלה במחתרת. ברור שכל העבודה היתה צריכה להתבצע בסודיות מוחלטת. היינו צריכים להיזהר מאוד מהלשנה על ידי חברים לנשק, שהיו בדעה, שמעשינו הם בגדר בגידה במולדת הסובייטית.

אולם כל הזהירות, שנקטנו באותם הימים, לא עזרה ובסוף ספטמבר אסרו אותי 2 ז'אנדרמים והובילו אותי למקום ריכוזו של גדוד הנענשים, שהיה בפרבר שנץ על יד קובנה. בדרך הצלחתי להתחמק משומרי והסתתרתי בבית-הכנסת בקובנה במשך שבוע ימים הודות לעזרתו של הרב מרדכי פוגרמנסקי ז"ל. בעזרתו של ד"ר בלוברג, שסידר לי מכונית צבאית, הגעתי לוילנה. התקשרתי לניסן רוניק והוא יחד עם אבא קובנר ז"ל החליטו, שאתגייס ליחידה פולנית, שמטרתה היתה להשתתף בשחרור ורשה. הייתי חייב להופיע כפולני נוצרי, כדי שהשלטונות הסובייטים לא יעלו על עקבותי. בסוף אוקטובר עזבנו את וילנה לכוון ורשה כחיילים פולנים לכל דבר.

כשהגענו לביאליסטוק קפצתי מהרכבת ובעזרתה של ראש הקהילה באותם הימים, הגב' בלום, החלפתי את המדים הצבאיים לבגדי אזרח ונשארתי שבוע

ימים בעיר. פגשתי שתי משפחות מקובנה: קפולסקי וקגן, שלימים הגיע למעמד של לורד באנגליה.

כשהייתי משוכנע שאין מחפשים אותי, המשכתי ללובלין. בימים הראשונים של חודש נובמבר הגעתי ללובלין. באותו זמן לא היה שם עדיין אף אחד ממנהיגי תנועות הנוער הציוניות.

המצב היה בכי רע בשני הריכוזים של שרידי השואה, בבית פרץ ובבית שלום-עליכם. מיוזמתי הפרטית החלטתי לפעול, כדי להציל את הנוער, במיוחד את הבנות הצעירות, שהיו טרף לאנשים מבוגרים, שאיבדו כל צלם אנוש.

בימים ההם היה בלובלין ד"ר אמיל זומרשטיין, שהיה שר בממשלת פולין. כעבור כמה ימים הצלחתי להתקבל לראיון אצל ד"ר זומרשטיין. הוא היה מאוד נרגש משני דברים: מהסיפור האישי שלי בענין הבריחה מהפורט התשיעי ובמיוחד מזה, שאדם צעיר, במקום לדאוג לעצמו, הציב לעצמו מטרה לדאוג ולעזור לאחרים שהיו בסכנה.

באותו יום קיבלתי מהועד היהודי אישור לאכלס את מרתף הבית ברחוב צ'שיכה 8. קיבלתי גם כסף לקנות מזרונים, שמיכות, בגדים ונעלים מכל המידות וגם מזון. כך הצלחתי לארגן את המעון הראשון בלובלין עבור 200 בנות צעירות.

אחרי כמה שבועות הגיעו ללובלין אבא קובנר ז"ל ויבל"א ניסן רזניק, חיים לזר, מרדכי רויזמן ואחרים. אז רכשנו עוד דירה ברחוב לברטובסקי 23, בקומה א'.

לפי בקשתו של ניסן רזניק יצאתי בשליחות לביאליסטוק לשכנע את החוזרים מהמחנות לא לנסוע לברית-המועצות, כי משם לא תהיה דרך חזרה. מצאתי לנכון לפרסם את הדברים האלה בתגובה על מאמרו של שלמה קלס, בילקוט מורשת חוברת מג-מד, הלוקה באי דיוקים ומתקבל הרושם, שעיקר ורוב הפעולות נעשו על ידי תנועת "השומר הצעיר". אם המחבר הנכבד היה מתאמץ קצת, היה מוצא את עדותי ב"יד ושם" ובארכיון של גבעת חביבה.

קיבוץ תל-יצחק